

JOZEFS BROERS II

Personen

- Jozef

- Jozefs broers;
 - Ruben
 - Simeon
 - Levi
 - Juda
 - Dan
 - Naftali
 - Gad
 - Asjer
 - Issaschar
 - Zebulon
 - Benjamin

- Jakob, hun vader

- Amasis, Jozef's schrijver en vertrouweling

- dienaar

(Jozefs lotgevallen in Egypte en zijn benoeming tot onderkoning zijn in een aparte les verteld. De door hem voorspelde zeven vruchtbare jaren zijn voorbij, en we zitten al midden in de hongersnood. In Egypte en de omliggende landen heerst honger, ook in Kanaän. Maar in Egypte zijn de schuren in de goede jaren volgespaard met koren, en Jozef heeft net besloten om de schuren open te gooien. Iedereen kan koren komen kopen. Ook de buitenlanders.)

EERSTE TONEEL

*(In het tentenkamp van Jakob en zijn zoons, bij Hebron.
Simeon, Levi en Ruben komen aan, pratend)*

LEVI

Soms vraag je je af of het nog de moeite waard is om gras te gaan zoeken voor je schapen.

SIMEON

Eén klein stukje gras heb ik vandaag gevonden.
Eén miezerig stukje grond waar nog wat grassprietjes stonden.

RUBEN

Was er water?

SIMEON

Eén miezerig bronnetje. De schapen vochten om erbij te komen.

RUBEN

Voor die schapen kan je nog wel een beetje eten vinden.
Maar voor de mensen...
Mijn kinderen lopen almaar te vragen om een stukje brood.
En mijn vrouw huilt omdat ze ze niet genoeg kan geven.

LEVI

Zo kan het niet doorgaan.

SIMEON

Nee. maar vind jij maar eens een oplossing.

(De andere broers komen aan, alleen Benjamin is er niet bij)

GAD

Jongens, we hebben nieuws.

ZEBULON

Er is koren te koop.

ISSASCHAR

In Egypte.

RUBEN

Egypte!

JUDA

Pa heeft het gehoord en hij wil dat we erheen gaan om het te halen.

LEVI

Naar Egypte? Dat nooit.

ASJER

Waarom niet?

SIMEON

Nou jongen, dat snap je toch zó wel.

JUDA

We zullen wel moeten.

LEVI

Nou maar, dat vertik ik.

RUBEN

Je kan zien dat jij nog geen kinderen hebt. Met honger.

NAFTALI

Hou je kop. Pa komt eraan. Met Benjamin.

(Jakob en Benjamin komen er aan)

BENJAMIN

Hebben jullie het gehoord? Hebben jullie het gehoord?
Pa, ik wil mee naar Egypte.

JAKOB

Geen sprake van. Op jou ben ik te zuinig.

DAN

(tegen Juda) Hij kan het niet laten, altijd moet hij er eentje voortrekken.

JUDA

(tegen Dan) Wees blij dat hij tenminste Benjamin heeft.

RUBEN

Vader, hoe weet u dat, van dat koren?

JAKOB

Er kwamen Midianieten langs, die zeiden het.
In Egypte is er koren te koop.

BENJAMIN

Ze hebben daar grote schuren vol koren, zeggen ze. Dat hebben ze opgespaard, jarenlang. En nou kan iedereen het kopen.

LEVI

Wij toch niet! Wij zijn toch geen Egyptenaren!

JAKOB

Die Midianieten zeiden dat er ook vreemdelingen kwamen, uit andere landen, en die werden ook geholpen.

NAFTALI

Dat zal dan wel een lief sommetje geld kosten.

JAKOB

Wat hebben we aan geld als de kinderen honger hebben?
Ik heb het al aan Leah gezegd: jullie moeten er
maar heengaan en proberen zoveel mogelijk te kopen .

LEVI

Ik voel er niks voor.

JAKOB

Waarom niet?

DAN

(zacht, tegen Juda) Nou moet jij Pa eens durven zeggen waarom Levi niet wil.

JUDA

(zacht) Wil jij dan wel?

DAN

Ik voel me al beroerd als ik de naam Egypte hoor.

JUDA

Wat dacht je van mij? Ik heb hem verkocht!

DAN

Nou ja, we deden het allemaal.

JUDA

(hij zegt luid) Het was mijn idee. Ik moet gek geweest zijn.

Vader, kunnen we het niet nog een tijdje aankijken?
Misschien gaat de oogst dit jaar wel lukken.

JAKOB

Nee, we kunnen niet langer wachten. Wat vind jij, Ruben?

RUBEN

Als die kinderen van me maar geen honger hadden!

ISSASCHAR

Nou, jij bent niet de enige met kinderen.
De mijne hebben ook honger.

ZEBULON

De mijne ook. Als het maar niet over Egypte ging!

JAKOB

Waarom niet? Al was het nog veel verder weg. Jongens, wat hebben jullie toch? Het lijkt wel of jullie niet eens blij zijn dat er koren te koop is! Kom maar mee, dan zullen we het onderweg nog eens bespreken.

(Allen gaan weg, alleen Juda, Benjamin, Levi en Simeon blijven nog even na)

BENJAMIN

En ik ga ook mee naar Egypte.

JUDA

Nee jongen, jij moet bij Pa blijven.
Als hij jou niet ziet heeft hij geen rust.

BENJAMIN

Ja, ik weet het. Dat komt doordat Jozef dood is.

(Juda en Benjamin gaan de anderen achterna, alleen Levi en Simeon blijven nog even)

SIMEON

Weet je wat ik vaak heb gedacht, Levi?

LEVI

Nou?

SIMEON

Weet je nog hoe het begon? We waren nijdig en moe en warm, en toen is het helemaal uit de hand gelopen.

LEVI

Nou, en?

SIMEON

Was hij maar op een ander ogenblik komen aanzetten, daar bij Dothan, misschien was er dan niks gebeurd.

LEVI

Misschien niet.

SIMEON

Ik wou hem alleen maar een beetje te grazen nemen.

LEVI

Man, hou er over op.

SIMEON

Haat je hem nog?

LEVI

Ik haat mezelf. En nou moeten we
ook nog naar dat vervloekte Egypte!

(Ze gaan de anderen achterna)

TWEEDE TONEEL

(In Jozefs paleis in Egypte. Jozef praat met zijn trouwe schrijver, Amasis)

JOZEF

Je hebt toch het bevel doorgegeven, Amasis?

AMASIS

Welk bevel, meester?

JOZEF

Dat ik alle mensen wil zien die hier uit het
buitenland komen om koren te kopen.

AMASIS

Ja meester. Zodra u het zei, heb ik boden gestuurd naar alle
provincies, en naar alle plaatsen waar koren wordt verkocht.

JOZEF

Goed. En nu maar afwachten.
Weet je waarom ik ze wil zien, Amasis?

AMASIS

Nee meester.

JOZEF

Misschien zit er onder die vreemdelingen wel familie van me.
Mijn lieve broers. Die hun broertje als slaaf verkochten naar
Egypte. Wat een broers! Dat weet je toch, Amasis?

AMASIS

U hebt me er eens over verteld, meester.

JOZEF

Het is al zo lang geleden, maar ik kan het nog niet begrijpen.
Hoe kun je je broer zo behandelen? En wat had ik helemaal
gedaan? Een beetje opgescheept misschien, en aan vader
verteld wat ze deden, als die er naar vroeg. En gedroomd.
Ik had gedroomd, en daarom haatten ze me.
Ze haatten me echt, ik zag het in hun gezicht.

AMASIS

Wat had u dan gedroomd?

JOZEF

We waren aan het maaien bij mijn vader op het veld.
En hun korenschoven bogen voor de mijne.
Dat was de ene droom. De andere had iets te maken met elf
sterren die voor me bogen. En de zon en de maan.
Toen was zelfs Vader kwaad, toen ik dat vertelde.
Weet je, Amasis...

AMASIS

Ja, meester?

JOZEF

Toen ik daar achter die kameel gebonden naar Egypte liep,
heb ik me met die dromen getroost. Eens, dacht ik,
eens zullen ze voor me buigen. Dat wist ik heel zeker.
En wat zou ik ze laten buigen, helemaal tot op de grond.
Ik zou slaven van ze maken, ik zou het ze betaald zetten.
Ik zou... ik weet niet wat ik allemaal zou doen.
Ik haatte ze net zo hard als zij mij.

AMASIS

Haat u ze nog?

JOZEF

Maar Potifar was zo goed voor me, -- en dat hij me later naar de
gevangenis stuurde, kwam alleen maar omdat hij te goed was.
Hij vertrouwde zijn vrouw. Maar daarvóór...
hij hield van me als van zijn zoon, Amasis,
en als iemand van je houdt, kan je dan nog haten?
En God hield van me.

Het was net alsof Hij met me meeging naar Egypte, en bij Potifar,
en in de gevangenis. En nu aan het hof van Farao.
Ik weet niet meer wat ik voor mijn broers voel.
Ik moet ze zien, dan weet ik het misschien pas.

JOZEF

(Er komt een dienaar binnen)

Ja, wat is er?

DIENAAR

Dit is de lijst met buitenlanders die koren komen kopen, Hoogheid.

JOZEF

Laat eens zien....

(hij leest)...

Amasis, Amasis, het ogenblik is gekomen!
Het uur van de waarheid!

Dienaar, zeg dat ik de mensen uit Kanaän wil ontvangen.
Nu, meteen!.

DIENAAR

Ja Hoogheid

(hij buigt en gaat weg)

JOZEF

Amasis, heb je het geraden?

AMASIS

Uw broers, meester?

JOZEF

Wie zouden het zijn? Simeon die me in de put gooide?
Juda die me verkocht? Levi die erbij stond te grijnzen?
Nu zullen ze toch voor me buigen, Amasis!
Ha! Wat zullen ze buigen.

AMASIS

Zo komen uw dromen toch uit.

JOZEF

Herkennen zullen ze me niet. Wie verwacht zijn broer die hij als slaaf verkocht heeft, terug te zien op een troon?

DIENAAR

(binnenkomend)

Hier is de delegatie uit Kanaän, Hoogheid.

(De broers komen binnen en buigen diep)

JOZEF

(in zichzelf)

Ze zijn het, allemaal... Benjamin is er niet bij. Zou hij nog leven?
En Vader? Kijk ze buigen, kijk ze buigen. Zal ik het zeggen?
Ik ben Jozef? Nee, nog niet.

(hardop zegt hij)

Wie bent u, en wat is uw verzoek?

RUBEN

Hoogheid, wij komen uit het land Kanaän,
en wij zouden heel graag koren bij u kopen.

JOZEF

(in zichzelf)

Ruben was de kwaadste niet. Maar daar staat Juda.
En daar Levi. En daar Dan.

(hardop, kwaad)

Ja, dat kunt u wel zeggen, maar denkt u dat ik dat geloof?
Dat ik niet weet wat u komt doen?

JUDA

Hoogheid...

JOZEF

Zwijg! Ik zal u vertellen wie u bent. U bent spionnen.
U komt hier om te zien hoe ons land wordt verdedigd, en waar u
later het beste ons land binnen kunt vallen. Spionnen, dat bent u!

ISSASCHAR

O nee, Majesteit, wij zijn eerlijke mannen!

RUBEN

Laat mij het woord doen, Issaschar. Hoogheid, we zijn geen
spionnen, ik zweer het u. We komen hier echt alleen om koren te
kopen. In ons land is óók hongersnood.

JOZEF

Ik geloof u niet.

RUBEN

Hoogheid, hebt u ooit tien broers gezien
die samen spionnen waren?

JOZEF

Tien broers? Bent u allen broers van elkaar?
Ach kom, dat geloof ik niet. U bent met zijn tien, zegt u?

RUBEN

Hoogheid, eigenlijk waren we zelfs met zijn twaalfen.

JOZEF

O Ja?! En waarom zie ik er dan geen twaalf?

RUBEN

Onze jongste broer hebben we thuis achtergelaten.
Vader wilde hem niet laten gaan.

JOZEF

(in zichzelf)

Ze leven nog!

(hardop, scherp)

En de twaalfde, waar hebt u die gelaten?...
Geef eens antwoord, waar hebt u die gelaten?

ISSASCHAR

Onze andere broer is er niet meer, Hoogheid.

JOZEF

(tegen Ruben)

Is dat zo?

RUBEN

Ja, Hoogheid, onze andere broer... is er niet meer.

JOZEF

Zozo, is die er niet meer! Jaja!... Nu, ik zeg dat u spionnen bent.
En u zult moeten bewijzen dat u het niet bent.

JUDA

Hoe kunnen wij dat?

JOZEF

Ik weet het goed gemaakt. Ik laat u in de boeien slaan,
zoals dat met spionnen gebeurt. En u kunt uit de gevangenis een
boodschap naar uw land sturen, dat uw jongste broer moet komen.
Als die komt, zal ik u geloven, eerder niet.

RUBEN

Hoogheid!...

JOZEF

Zwijg! Dienaar, kom hier.

DIENAAR

Wat is uw wens, Hoogheid?

JOZEF

Werp deze mannen in de gevangenis, in de Ronde Toren. En
luister! Een donkere kerker, alleen water en brood, begrepen?

DIENAAR

Ja, Hoogheid. Vooruit jullie, kom met me mee,
we zullen jullie wel eens leren!

(Dienaar en broers gaan weg)

JOZEF

Ik heb een plan, Amasis. Drie dagen in die donkere kerker, dat is
toch niet te veel. En dan hou ik er één achter en stuur de rest weg
om Benjamin te halen. Benjamin lééft, Amasis!!! En Vader!!

Ik wist niet dat ik zo blij kon zijn. En de broers.... ha...
ik weet nog niet wat ik voor ze voel. Kom, wij gaan eten.

En voor ons geen water en brood! Ze boffen nog, in die put kreeg ik
helemaal niets! Wie van de tien zal ik hier houden?

(Jozef en Amasis gaan samen weg)

DERDE TONEEL

(In het tentenkamp bij Hebron. De broers, op Simeon en Benjamin na)

ASJER

Hoe zou het met Simeon zijn?

ZEBULON

Wat dacht je?

ASJER

Hoe lang kan je leven als je alleen maar water en brood krijgt?

ZEBULON

Weet ik het. Hij is een taaie, hoor.

ASJER

Als ze hem maar niet slaan...

ISSASCHAR

Je schaamt je bijna dat je nog rondloopt terwijl hij gevangen zit.

NAFTALI

Ik was al zo blij dat we uit dat donkere hol werden gehaald.
En dat we nog koren mee zouden krijgen ook.
Totdat die onderkoning zei dat hij Simeon vasthield.

ASJER

Maar als we met Benjamin komen, laat hij hem toch weer vrij?

JUDA

Zie jij het gebeuren dat Pa Benjamin laat gaan?

RUBEN

Ik heb al tegen hem gezegd: "Vader, u mag met mijn zoontjes doen wat u wilt, als ik hem niet veilig bij u terugbreng."
Maar hij wou er niet van horen. Hij zei: "Jozef ben ik kwijt, Simeon ben ik kwijt, moet ik nou ook nog Benjamin verliezen?"

JUDA

Het is onze straf voor wat we met Jozef hebben gedaan.

ZEBULON

Ik hoor nog altijd hoe hij om hulp riep naar me.
En ik deed niets. Hij riep ook om jou, Ruben.

ASJER

En om mij, en ik deed ook niets.

RUBEN

Was ik er maar bij geweest.

LEVI

Laten we nou eens ophouden met dat nakaarten.
Gebeurd is gebeurd. En wij zitten met de gebakken peren.

DAN

Hadden we die maar. Echte, bedoel ik.
Mijn maag rammelt de hele dag.

JUDA

We moeten Pa zien te overreden,
anders komen we allemaal om van de honger.

RUBEN

Ik heb het toch geprobeerd?

JUDA

Ja, maar toen hadden we net dat koren. Dat is nu op.

(Jakob en Benjamin komen aan)

JAKOB

Jongens, er zit niets anders op, jullie moeten weer naar Egypte.
We zijn in de schuur geweest, en er ligt niets meer.

JUDA

Pa, u weet het, zonder Benjamin hoeven we niet aan te komen.

JAKOB

Waarom hebben jullie die man toch ook verteld dat je nog een jongste broer had!

GAD

Hij vroeg er toch zelf naar. Hij zat maar te vissen wie we waren en hoe dat zat met onze familie.

ZEBULON

We konden toch niet weten dat hij dat zou zeggen, dat hij Benjamin wilde zien?

JUDA

Vader, luister eens. Geeft u Benjamin aan mij mee. We moeten gaan, anders verhongeren we allemaal. Ik zweér u dat ik Benjamin bij u terug zal brengen. Anders mag u mijn hele leven kwaad op me blijven. Ik sta voor hem in.

JAKOB

Ik weet er niets anders meer op. Moge God hem beschermen. En Simeon. En neem maar kado's mee in de zakken voor die onderkoning: myrrhe en wierook, wat honing, noten en amandelen, het beste wat we hebben. En geld.

NAFTALI

En dat geld van de vorige keer ? U weet toch dat we het weer in de zakken vonden? Ook al zoiets griezeligs. Ik dacht meteen: straks maken ze ons nog uit voor dieven.

JAKOB

Neem dat geld weer mee en leg de zaak uit. Misschien was het een vergissing.

NAFTALI

Dus dubbel geld.

JAKOB

Dubbel. En ga dan maar gauw. Als ik mijn kinderen moet verliezen, moet ik ze maar verliezen.

JUDA

Pa, ik zweer je, ik breng hem bij je terug!

(allen gaan weg)

VIERDE TONEEL

(Jozefs paleis, in dezelfde zaal. Alle broers van Jozef zijn er, ook Simeon)

DAN

Hier breekt mijn klomp! Hoe is het allemaal mogelijk?

RUBEN

Ik kan het bijna niet geloven. Zo'n ontvangst!
En Simeon weer terug!

GAD

Al die vriendelijke gezichten!

NAFTALI

En stel je voor, slaven die ònze voeten wasten.
Dat is me van mijn hele leven niet gebeurd!

ZEBULON

Dat je voeten werden gewassen?

NAFTALI

Huh-huh. Dat iemand ànders ze waste. Behalve Ma,
vroeger toen ik klein was. En al die fijne kleren die we aankregen.

BENJAMIN

Prinsenjassen!

JUDA

Daar kan je beter niet over praten, mijn jongen.
Dat is een pijnlijk onderwerp.

BENJAMIN

Ik dacht niet aan Jozef.

DAN

Hoef jij ook niet te doen.

LEVI

Simeon, wat zeiden ze tegen je?

SIMEON

Dat mijn broers er waren en me vast wel graag wilden zien.

ASJER

Zebulon, vind je niet dat hij dik is geworden?
Dus je hebt niet alleen maar water en brood gehad?

SIMEON

Man, ik heb in mijn leven nog niet zo goed gebikt.

ASJER

Wat dan allemaal? Ik zat zo over je in!

SIMEON

Van alles. Vlees en soep en honing en noten en weet ik wat nog allemaal meer. Je kon het gewoon niet op. Het was alleen wel een beetje eenzaam, zo alleen.

BENJAMIN

Vond je het toch wel fijn dat we kwamen?

SIMEON

Wat dacht je. Nou, dat eten zullen jullie ook wel proeven. Je zei toch dat de onderkoning ons had uitgenodigd voor het eten?

RUBEN

Ik kan het bijna niet geloven. Het is te mooi om waar te zijn. Het maakt me gewoon bang. Er moet iets anders achter zitten.

ISSASCHAR

Nou, we zullen het wel merken. Heb je wat van het geld gezegd?

RUBEN

Meteen.
Ik zei dat dat geld in onze zakken een vergissing moest zijn.

BENJAMIN

En wat zei die man?

RUBEN

Hij lachte zo'n beetje en zei:
"Nou, dat is dan zeker een kadootje van uw god. Want ik herinner me nog heel goed dat u mij betaalde." Wat een opluchting!

LEVI

Stil. Daar komt iemand!

(Jozef en Amasis komen binnen. De broers buigen zo diep ze kunnen., terwijl Jozef op zijn troon gaat zitten.)

JOZEF

Welkom, mijne heren. Ik ben blij dat mijn wantrouwen ongegrond was. Zeg eens ...hoe is het met uw oude vader? Leeft hij nog?

RUBEN

Hoogheid, onze vader is heel oud maar wel in goede gezondheid. Hij vroeg ons u zijn eerbiedige groeten over te brengen en heeft deze kado's voor u meegegeven.

JOZEF

Kado's van Vader?... van uw vader? Wat is het?

RUBEN

We zijn niet rijk, Hoogheid, maar we hebben het beste uit ons land meegenomen dat we konden vinden : honing, mirre en wierook, balsem, amandelen.

JOZEF

Waar komt die balsem vandaan?

RUBEN

Uit het hoogland van Gilead, Hoogheid.

JOZEF

Mijn moeder gebruikte balsem uit Gilead, als ik me bij het spelen verwond had.

RUBEN

Balsem uit Gilead is beroemd over de hele wereld.

JOZEF

En is dat uw jongste broer?

JUDA

Ja. Hoogheid. Onze vader wilde hem niet laten gaan, maar ik heb gezworen dat ik hem weer veilig terugbreng. Benjamin heet hij.

JOZEF

God zegene je, mijn jongen. Amasis, breng onze gasten hiernaast en laat ze plaatsnemen.

(Jozef staat plotseling op en verlaat de zaal)

BENJAMIN

(zacht, tot Asjer) Waarom...

AMASIS

Wilt u mij maar volgen, mijne heren.
Ik zal u uw plaatsen aan tafel wijzen.

(De broers beginnen met hem de zaal uit te gaan)

BENJAMIN

(tot Asjer) Waarom huilde die onderkoning?

ASJER

Ben je mal, Benjamin. Natuurlijk huilde hij niet.

BENJAMIN

Wel waar. Hij huilde,
ik heb heel goed naar hem gekeken. En, Asjer...

ASJER

Ja?

BENJAMIN

He is net alsof ik hem al eens eerder heb gezien.

ZEBULON

Die jongen toch! Echt iets voor Benjamin.

(Als de broers weg zijn, komt Amasis terug uit het vertrek ernaast)

JOZEF

Amasis!

AMASIS

Meester?

JOZEF

Hebben ze hun plaatsen?

AMASIS

In de volgorde die u me opgaf.

JOZEF

Ik kon me niet goedhouden, daarom moest ik weg.
O Amasis, hij is niets veranderd, het is nog steeds mijn eigen
broertje. Maar de anderen... die zijn niet meer zo als vroeger,
die zijn anders geworden. Ze zorgen beter voor Benjamin dan
indertijd voor mij, Amasis. Hoorde je wat Juda zei?

Ik ga ze op de proef stellen. Hoe? Mijn zilveren beker, waar is mijn
zilveren beker... Laten we met ze aan de maaltijd gaan, en daarna
zal ik je mijn opdracht geven.

(Jozef en Amasis gaan naar de broers)